

9) відповідальність за порушення норм та умов використання туристичних ресурсів;

10) ефективна участь та взаємодія державних (центральної, регіональних та місцевих), громадських та бізнес-організацій в регулюванні сталого розвитку туризму.

Список використаних джерел та літератури:

1. Завадських Г.М. Диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України та шляхи їх зниження /Завадських Г.М. //Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) №2(26), м. Мелітополь, 2014. – С. 76–79.

2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева- 3-тє вид., переробл. доп. – К.: Альтерпрес, 2005. – 436 с.

3. Максименко С. Подолання диспропорцій у розвитку регіонів в Україні – виклики та можливості / Сергій Максименко. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B_dGB2YS6enfMmV3ckRFTmlXdGs/view

4. Регіональна економіка: Підручник /за ред. Є.П. Качана. – К.: Знання, 2011. – 670 с.

5. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія./ Н.В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

*Ткачук Леоніла Миколаївна,
кандидат географічних наук, доцент
Національний авіаційний університет*

АКТУАЛЬНА ГЕОПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Туризм є одним із найбільших і найдинамічніших секторів світової економіки. Разом з тим нестабільна міжнародна та внутрішньополітична ситуація в деяких державах, військові конфлікти різного масштабу або загроза їх виникнення, тероризм, етнічні та релігійні колізії завдають значної шкоди туристичному бізнесу. Зазначені події спричиняють суттєві зміни у розподілі потоків подорожуючих, а отже виявляються чинником регіонального розвитку для територій, що спеціалізуються на туристичній діяльності. Масштаби і характер їх впливу в окремих країнах і регіонах різняться та залежать від багатьох чинників, це вимагає не тільки пильної уваги практиків туристичного бізнесу, але й теоретичного осмислення. Окреслена проблематика розглядається у роботах українських та іноземних

вчених: Ігоря Вінніченка, Валентина Стафійчука, Леоніли Ткачук, Майкла Холла, Даллена Тімоті, Девіда Дюваля, однак дослідження здебільшого являють собою ситуаційний кейс-аналіз і потребують узагальнення.

Політика та туризм тісно взаємопов'язані. І йдеться не про подорожі до офшорних зон з метою відмивання грошей, але про той вплив, що його зчиняють на соціум політики та їх діяльність. Споживацька поведінка формується та відтворюється у процесі соціальної взаємодії тому нерідко уявлення та вподобання туристів артикулюються політичним контентом, рішеннями чи судженнями одіозних лідерів. Для прикладу, результати виборів у США й окремі ініціативи президента Дональда Трампа спричинили низку трансформацій на національному туристичному ринку і завдали удару по туристичному бренду США. Частка США на світовому ринку подорожей знизилася з 13,7 % у 2015 р. до 11,7% відсотка у 2018 р., згідно з даними U.S. Travel association [4]. І якщо у 2017 р. найбільші занепокоєння викликали агресивна антимиграційна політика (побудова стіни на кордоні з Мексикою, заборона на в'їзд мусульманам з окремих країн Близького Сходу) та расистські висловлювання президента, то у 2018-2019 рр. – ускладнення двосторонніх відносин з КНР. Протягом 2019 р. уряд КНР вже кілька разів висловив застереження своїм громадянам щодо поїздок до США. Три міністерства КНР – закордонних справ, освіти, культури та туризму – окремо попереджають бізнесменів, студентів та відпочивальників про ризики відвідування США, зокрема почастищення там випадків "перестрілок, грабежів і крадіжок" [2]. За даними U.S. Travel association у 2018 р. країну відвідали близько 3 млн туристів з КНР, витративши при цьому 36,4 млрд дол. – китайські туристи зайняли 5-е місце за чисельністю, але 1-е за витратами (з урахуванням видатків на освіту). [4].

Не тільки окремі країни, але й цілі регіони стають заручниками політичного іміджу. Так Близький Схід у міжнародному політичному дискурсі асоціюється окрім величезних запасів енергоносіїв з політичною нестабільністю, тероризмом, екстремізмом, міждержавними, етнічними та релігійними конфліктами, часто за участі іноземних контингентів. Попри багатющу історичну і культурну спадщину та унікальні природні рекреаційні ресурси частка регіону у міжнародних туристичних прибуттях залишається найнижчою (4%), незважаючи на те що в'їзний потік поступово зростає і вже досяг 60 млн відвідувань. Геополітичний чинник є визначальним і у розподілі потоку всередині регіону. Зокрема у 2010 р., до початку Арабської весни і активізації ІДІЛ, беззаперечним лідером за кількістю міжнародних

прибуттів був Єгипет (14,7 млн), серед менш популярних destinations виділялися Саудівська Аравія (10,8 млн) та Сирія (8,5 млн). Нині ж першість утримує ОАЄ (16 млн) у конкуренції з Саудівською Аравією (15,2 млн), натомість Єгипет все ще не відновив втрачені позиції (11 млн), а Сирія, Ірак, Лівія, Ємен, Кувейт через збройні дії, теракти, автаркію правлячих режимів практично недоступні для іноземних відвідувачів [3].

Критичний аналіз актуальних тенденцій розвитку світосистеми дозволяє виділити ті з них, що зумовлюють трансформації регіональної структури туристичної діяльності на глобальному рівні. Однополярний світ американської гегемонії кінця ХХ початку ХХІ ст., що тримався на військовій могутності США, наявності американських військових баз по всьому світу та концепті гуманітарної інтервенції, поступився місцем менш стабільній та передбачуваній багатопольярній системі, у якій все більшу роль відіграє економічна взаємозалежність і конкуренція, а у якості альтернативного лідера постає Китай. У середньостроковій перспективі стабільність багатопольярного світу залежатиме від здатності Китаю підтримувати динаміку розвитку глобальної економіки та від ролі, яку ця країна буде відігравати на світовій арені та у відносинах з США. У туризмі означені трансформації знайшли відбиток у збільшенні частки країн, що розвиваються, а особливо держав Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР), у структурі міжнародних туристичних прибуттів та доходів від них. Частка країн, що розвиваються у міжнародних туристичних прибуттях зросла з 38% у 2000 р. до 45% у 2015 р. і за прогнозами досягне 57% у 2030 р., при цьому АТР нині консолідує вже 25% міжнародних туристичних прибуттів та 30% доходів від міжнародних подорожей [3].

Актуальні концепції критичної геополітики наголошують, що гегемонія (лідерство) базується тепер на інформаційному верховенстві, здатності створювати й поширювати політичний контент. У зв'язку з цим основним видом експансії нині є інформаційна, яка доповнюється і посилюється економічною, військовою, культурно-цивілізаційною, релігійною. Концепція суцільного контролю змінилася концепцією контролю над "лініями" — комунікаціями, матеріально-речовими й інформаційними потоками та над світовими містами як вузловими елементами просторового каркаса сучасної світосистеми. Тому важливим геополітичним чинником розвитку міжнародного туризму стає політичний дискурс подій та явищ, їх глобальний резонанс, який забезпечується прогресом інформаційних технологій.

Узагальнюючи данні емпіричного аналізу можна стверджувати, що політико-географічні відношення, які сформовані під час взаємодії

елементів політичної сфери з інтегральним геопростором, формують середовище розвитку туризму. При цьому, які б політичні події (внутрішні чи міжнародні) не розглядалися як чинники впливу, середовищем функціонування системи міжнародного туризму є політико-географічний простір глобального та макрорегіонального рівнів. Відкритість системи туризму дозволяє на кожному ієрархічному рівні дослідження конструювати міжсистемні зв'язки, розкриваючи механізми та параметри впливу конкретних політичних процесів, явищ, інститутів на її функціонування. Отже, стає можливим обґрунтувати конкретний зміст категорії геополітичний чинник розвитку туризму. Геополітичний чинник туризму розкриває як дії суб'єктів міжнародних відносин (з використанням даностей підконтрольного їм геопростору), направлені на забезпечення власних інтересів у різних сферах, впливають на розвиток туризму на певній території [1].

У конкретних випадках в якості геополітичного чинника можуть розглядатися:

- закономірності та тенденції функціонування світосистеми, роль окремих держав у глобальній та регіональній геополітичній динаміці;
- конфлікти чи напруження у відносинах між державами;
- зовнішньополітичний курс держави та окремі зовнішньополітичні рішення (наприклад: позаблоковий статус, підписання міжнародних угод, введення санкцій, лібералізація візової політики);
- внутрішньополітична ситуація;
- релігійна та етнонаціональна політика;
- рівень розвитку демократичних інститутів; здатність держави забезпечити низький рівень злочинності та високий – екологічної та інформаційної безпеки;
- міжнародна відкритість, розвиток транскордонного співробітництва, прокладання територією країни транскордонних транспортних коридорів та комунікаційних ліній, створення міжнародних хабів;
- діяльність на певній території терористичних угруповань, функціонування громадських рухів, базування урядових і неурядових міжнародних організацій,
- ставлення населення до іноземців, тощо.

Характеризуючи вплив геополітичного чинника, слід враховувати зростання рівня взаємозалежності та ускладнення ієрархії у сучасному глобалізованому світі. Зовнішньополітичні рішення світового гегемона, регіонального лідера чи ізольованої (автаркічної) держави будуть мати

різні наслідки для міжнародного туризму. З іншого боку, суб'єктом регіональної геополітики виступають політико-територіальні складові держав, це дозволяє нам аналізувати геополітичний чинник і для пояснення особливостей розвитку внутрішнього туризму.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ткачук Л.М. Політико-географічна проблематика у дослідженнях туризму/ Л.М.Ткачук // Економічна та соціальна географія: наук. зб. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – Вип. 2 (70). – С. 32-39.
2. Travel China Guide. Tourism statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.travelchinaguide.com/tourism/2018statistics/>.
3. UNWTO Tourism Highlights, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>.
4. U.S. Travel association **Fact Sheets** international inbound travel (2018). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ustravel.org/research/international-inbound-travel-market-profiles>.

*Фастовець Оксана Олексіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму,
Національний університет фізичного виховання та спорту
України*

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В САУДІВСЬКІЙ АРАВІЇ

Дослідження стану розвитку туризму, з'ясування трендів та тенденцій сфери туризму країн регіону Близький Схід, сприятиме розвитку культурного співробітництва, встановленню більш тісних стосунків України з одним з туристичних лідерів регіону Близький Схід – королівством Саудівська Аравія. Саудівська Аравія є унікальною державою: теократична абсолютна монархія, що заснована на релігійних традиціях ісламу та зберігає основні святині ісламського світу. Традиційно Саудівська Аравія була найважливішим центром паломництва для мусульман світу. Разом з тим, уряд Саудівської Аравії вважає необхідним робити кроки у напрямку зняття залежності економіки країни від продажу нафти. При цьому основним напрямом перетворень та диверсифікації національної економіки обрано туристичну діяльність. Також уряд планує активно розвивати внутрішній туризм, розраховуючи залучити частину коштів, які мешканці країни традиційно витрачають за кордоном. Необхідно